

HOGE BODEMTEMPERATUUR, LATER PLANTEN

‘We leven op de kalender, n

Martin van Dam: ‘De bodemtemperatuur moet langere tijd rond de 10 graden zijn voordat je gaat planten’

In het najaar zakt de bodemtemperatuur en dat is dan ook het moment waarop de voorjaarsbloeiende bolgewassen worden geplant. De praktijk leert dat de temperatuur cruciaal is met het oog op het ontstaan van virussen zoals Fusarium en Augustaziek. Hoe zit dat? En hoe gaan kwekers met dit gegeven om?

Tekst: Monique Ooms
Fotografie: René Faas

Moeder Natuur is een grillige dame; het ene jaar is de bodemtemperatuur half oktober al rond de 10 graden Celsius, het andere jaar schommelt de temperatuur op dezelfde datum rond de 20 graden. “De laatste jaren was het eind oktober nog behoorlijk warm”, weet PPO-onderzoeker Martin van Dam. “Voor het planten van tulpen adviseren wij een bodemtemperatuur van 12 graden of lager, dan is de kans op Fusarium minimaal. Voor Augustaziek geldt 10 graden of lager als optimaal. Een koele bodem voorkomt de verspreiding van virussen. In 2013 was het eind oktober ’s nachts op 10 centimeter diep-

te nog zo’n 13 graden. In 2012 was een temperatuur onder de 12 graden pas bereikt op 27 oktober, in 2013 na 2 november en in 2014 pas na 7 november. Daarin zie je dus een duidelijke verschuiving, in oktober planten wordt steeds gevaarlijker.” Belangrijk is ook dat de temperatuurmeter de 10 graden enige tijd vasthoudt. “Als je na een week kou gaat planten en de temperatuur gaat vervolgens weer omhoog, zit je nog steeds in de gevarezone. Dan wordt de bol actiever, net als het bodemleven, en krijgen schimmels meer kans. Als het een week of drie 10 graden blijft, zit je aan de veilige kant.”

LATENT

Tulpenkwekers houden zich hier niet altijd aan weet Van Dam. En dat is niet omdat ze de risico’s van een hoge bodemtemperatuur niet

kennen. “We zijn steeds meer op de kalender gaan leven en niet naar de natuur. In Zeeland starten ze vaak al voor 1 oktober met planten vanwege de vroege tulpen. Een andere reden om vroeg te beginnen, is het weer: als de regen invalt, blijven er misschien te weinig werkbare dagen over om te planten.”

Van Dam adviseert de kwekerij om het plantgoed in elk geval goed uit te zoeken. “In de schuur moet je al beginnen met het terugdringen van risico’s. De zuurscheider is daarbij een goed hulpmiddel, hoewel je dan het risico loopt op beschadiging. Let vooral op met partijen die het vorige plantseizoen al besmet zijn, daarbij is het risico op latent aanwezige Fusarium extra groot.” Als de problemen met zuur een seizoen meevallen, lijkt de kwekerij er het volgende seizoen minder op gefocust, denkt Van Dam. “De urgentie om zorgvuldig te werken, lijkt dan weg te zakken.” De PPO-onderzoeker heeft de magische formule om problemen in de teelt te voorkomen niet op zak, maar: “Zeker is wel dat je infecties en daarmee besmettingsbronnen het beste voor het planten kunt voorkomen. Dan is de bodemtemperatuur een minder groot probleem.”

Kwaliteitsmanager Nico Hof van het CNB Koelen Preparatiebedrijf stelt: “Als je je bollen goed

iet naar de natuur'

hebt ontsmet, kun je Fusarium de eerste weken misschien nog wel tegenhouden, maar Augustaziek is een groot gevaar bij hoge bodemtemperaturen. De schade zie je pas in het voorjaar op het veld, dan is het leed al geleden.

In 2014 was de bodemtemperatuur half september rond de 18 graden en toch werd er toen al geplant. Het jaar ervoor waren er weinig problemen met zuur, kwekers denken daarvoor misschien 'dat het wel kan'. Gelukkig was het voorjaar van 2015 koud en viel de schade mee." Dit najaar verloopt beduidend anders. "Half oktober zitten we al op bodemtemperaturen van rond de 8 graden, dat is prima om te planten."

Hof heeft wel een verklaring voor de haast om te planten. "Veel kwekers besteden het plantwerk uit aan de loonwerker en die wil op een bepaald moment aan de slag. Als je dan 'nee' zegt, kom je achteraan in de rij, met het risico dat het weer omslaat en jouw tulpen niet op tijd de grond in gaan." Die angst is niet altijd terecht weet Hof. "Vorig jaar was november de droogste en dus mooiste plantmaand."

ZAND OF KLEI

"Hoe kouder, hoe beter", is het devies van Guus Braam als het gaat om het planten van tulpen. "De tweede helft van oktober, begin november zit je meestal aan de veilige kant." Hij maakt onderscheid tussen planten op zand- en op kleigrond. "Op zandgrond kun je langer doorgaan met planten, ook als het weer wat natter wordt. Het water is daar eerder weg, dus je kunt vrij snel het land weer op. Op de klei is dat lastiger. Hou de langetermijnverwachtingen voor

5 tips om zuur te voorkomen

1. Wacht met planten totdat de bodemtemperatuur 10 graden Celsius is.
2. Als de bodemtemperatuur zo'n drie weken 10 graden is gebleven, ben je buiten de gevarenzone voor het ontstaan van Fusarium en Augustaziek.
3. Zoek het plantgoed goed uit.
4. Voorkom beschadigingen; daardoor ontstaat het effect van 'smeren'.
5. Begin niet te vroeg met uitzoeken, maar wacht ook niet te lang; de bol moet in rust zijn.

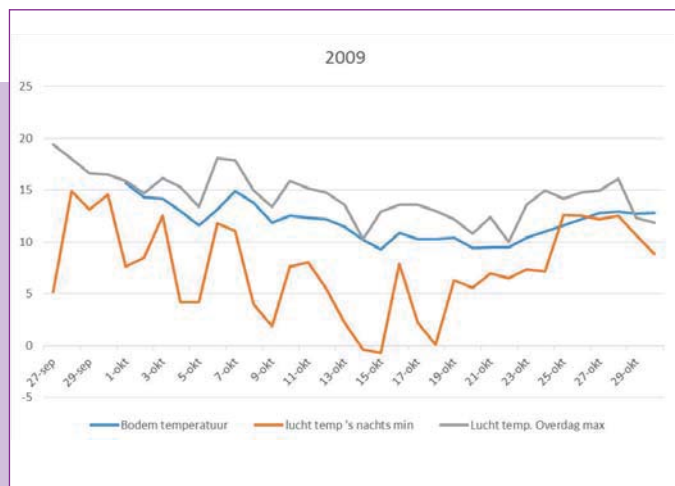
het weer dus goed in de gaten." Reden voor stress is er wat Guus betreft niet echt, want: "Door omstandigheden zijn er wel eens tulpen vlak voor kerst geplant en dat ging ook goed."

Hij schat in dat er gemiddeld zo'n 4 tot 5 hectare per dag geplant kan worden. "Zeker nu de meeste kwekers op 1.80 meter planten." Ook Braam benadrukt dat het belangrijk is om het plantgoed goed uit te zoeken. "Dat kan met lucht, met plantgoedscheiders en, als je bang bent voor beschadigingen, gewoon met de hand aan de band. Zet de afzuiger wat krapper om te lichte bollen op te zuigen. Begin met uitzoeken als het plantgoed in rust is, anders komen er nieuwe beschadigingen bij en ben je alleen maar Fusarium aan het doorsmeren. Niet te vroeg dus, maar ook niet te laat, dan zijn

de wortelkranen al aan het opzwellen. Als je zo'n 30 hectare plantgoed moet uitzoeken, ben je wel even bezig, dus op tijd beginnen." Voor het vaststellen van de juiste bodemtemperatuur kent Braam een handige rekensom: "Je neemt de minimum temperatuur en de maximum temperatuur van die dag, deelt deze door twee en telt daar 1,5 graad bij op, dan heb je ongeveer de bodemtemperatuur van dat moment."

PLANNING

Een belondje langs een aantal kwekers levert in grote lijnen hetzelfde beeld op: kwekers planten hun tulpen op een moment dat het hun schikt. De bodemtemperatuur lijkt daarbij van ondergeschikt belang. "We hebben een werkplan en daar houden we ons aan, alles is strak gepland", verklaart Cock Hulsebosch van de Gebroeders Hulsebosch uit Schagerbrug. "Ik ben ervan overtuigd dat de pelmachine, vanwege het smeren, nog meer zuur veroorzaakt dan het moment van planten." Daar komt bij: in de schuren van de gebroeders Hulsebosch is het dringen geblazen, omdat ze naast tulpen ook lelies planten. "Zodra we lelies gaan draaien, hebben we ruimte nodig in de schuur. Dan moeten de tulpen eruit." Ook het weer speelt mee. "We hebben de laatste jaren veel nattigheid gehad in november, heel wat tulpen zijn in de prut terechtgekomen. Daarom willen wij de hele kraam voor 1 november in de grond hebben." Komend voorjaar zal blijken hoe het is gesteld met de gezondheid van het gewas. De plotselinge kou begin oktober speelt de sector in de kaart. Nu afwachten wat Moeder Natuur in petto heeft voor het voorjaar van 2016.

Dat de bodemtemperatuur in oktober per jaar nogal kan verschillen, blijkt wel uit deze grafieken van Agrifirm